

АПАТРИДДЕРДИН
СТАТУСУ ЖӨНҮНДӨ



АПАТРИДДЕРДИН
СТАТУСУ ЖӨНҮНДӨ
КОНВЕНЦИЯ

Апатриддердин статусу жөнүндө конвенция

1954-жылдын 16-апрелиндеги Экономика жана Социалдык кеңештин 526 А (XVII) резолюциясына ылайык чакыртылган Ыйгарым укуктуу өкүлдөрдүн конференциясы тарабынан 1954-жылы 28-сентябрда кабыл алынды

39-беренеге ылайык 1960-жылдын 6- июнунда күчүнө кирген.

ПРЕАМБУЛА

Жогорку макулдашып жаткан Тараптар,

Бириккен Улуттар Уюмунун Уставы жана 1948-жылы 10-декабрда Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы Ассамблеясы тарабынан кабыл алынган Адам укугунун жалпы декларациясын *эске алып*, бардык адамдар негизги укуктарын жана эркиндиктерин кандайдыр бир чектөөсүз колдонууга тийиш деген принцибин белгилешти,

Бириккен Улуттар Уюму апатриддердин тагдырына бир нече ирет кызыгуусун арттырганын жана көрсөтүлгөн негизги укуктарды жана эркиндиктерди апатриддер тарабынан кыйла кеңири пайдалануусун камсыз кылуу үчүн аракет кылуусун *эске алып*,

ошондой эле качкын болуп саналган апатриддер 1951-жылдын 28-июлундагы Качкындардын статусу жөнүндө конвенциясына киришин жана ушул Конвенцияга кирбеген көп апатриддер бар экенин *эске алып*,

апатриддердин абалын эл аралык макулдашуулар менен жөнгө салуу жана жакшыртуу зарылдыгын *эске алып*,

төмөнкүлөр жөнүндө *макулдашышты*:

І ГЛАВА

ЖАЛПЫ ЖОБОЛОР

1-берене — «Апатрид» түшүнүгүнүн аныктамасы

1. Бул Конвенцияда «апатрид» термини кандайдыр бир мамлекеттин мыйзамынын жагдайлары боюнча жараны болуп каралбаган жакты түшүндүрөт.
2. Бул Конвенциянын жоболору төмөнкүлөргө жайылтылбайт:

i) азыркы учурда Бириккен Улуттар Уюмунун башка органдарынын же мекемелеринин, качкындар иши боюнча Бириккен Улуттар Уюмунун Жогорку комиссарын кошпогондо, коргоосу же жардамы менен пайдаланган жактарга;

ii) жашаган өлкөсүнүн компетенттүү бийликтери ушул өлкөнүн жарандыгы менен байланышкан укуктарды жана милдеттенмелерди тааныган жактарга;

iii) төмөнкүлөрдү болжолдоого олуттуу негиздер бар болгон жактарга:

а) ушул сыяктуу кылмыштарга карата чара көрүү максатында түзүлгөн эл аралык актыларда бул жосундарга берилген аныктаманын маанисинде тынчтыкка каршы кылмыш, аскердик кылмыш же адамзатка каршы кылмыш жасаса;

б) башпаанек берген өлкөдөн тышкары жана бул өлкөгө киргенге уруксат алганга чейин саясий эмес мүнөздөгү оор кылмыш жасаса;

с) Бириккен Улуттар Уюмунун максаттарына жана принциптерине каршы келген жосундарды жасаганга күнөөлүүлөр.

2-берене — Жалпы милдеттенмелер

Ар бир апаатриде жайгашкан өлкөгө карата милдеттенмелери бар, аларга ылайык, ал, негизинен, мыйзамдарга жана токтомдорго, ошондой эле коомдук тартипти сактоо үчүн кабыл алынган чараларга баш ийүүгө милдеттүү.

3-берене — Дискриминацияга жол бербөө

Макулдашып жаткан мамлекеттер апаатридерге карата ушул Конвенциянын жоболорун алардын расасы, дини же келип чыккан өлкөсүнүн белгилери боюнча дискриминациялабастан колдонушат.

4-берене — Диний көз караштар

Макулдашып жаткан мамлекеттер, алардын аймагында жайгашкан апаатридерге өз динин тутуу эркиндигине жана өз балдарына диний тарбия берүү эркиндигине карата өз жарандарына бергендей, андан кем эмес ылайыктуу шарттарды түзүшөт.

5-берене — Ушул Конвенцияга карабастан берилген укуктар

Ушул Конвенцияда бир да нерсе, бул Конвенцияга карабастан кандайдыр бир Макулдашып жаткан мамлекет тарабынан апаатридерге берген бир да укукту жана артыкчылыктарды буза албайт.

6-берене — «Бирдей жагдайларда» айтылчу сөз

Ушул Конвенцияда «бирдей жагдайларда» айтылчу сөз - бул жеке жак апатрид болбогон учурда тиешелүү укуктарды пайдалануу үчүн канааттандырууга тийиш болгон каалаган талаптарды (өлкөдө болуунун жана жашоонун шарттарына жана мөөнөттөрүнө тиешелүү талаптарды кошкондо), мүнөзүнө жараша апатрид канааттандырууга мүмкүнчүлүгү жок талаптарды кошпогондо, канааттандырууга тийиш дегенди билдирет.

7-берене — Өз ара жактыруучулук принцибинен алып таптоо

1. Ушул Конвенциянын негизинде апатриддерге кыйла жагымдуу укуктук абал берилген учурларды кошпогондо, Макулдашып жаткан мамлекет чет өлкөлүктөр пайдаланган абалды берет.

2. Макулдашып жаткан мамлекеттердин аймагында үч жылдык мөөнөт аяктагандан кийин бардык апатриддер мыйзамдуу жол менен белгиленген бирдейлүүлүк талабынан бошотулушат.

3. Ар бир Макулдашып жаткан мамлекет апатриддерге, ушул Конвенция бул мамлекетке карата күчүнө кирген күнү эч бир бирдейлүүлүксүз укуктарга жана артыкчылыктарга укуктарды мындан ары да берет.

4. Макулдашып жаткан мамлекеттер 2 жана 3-пункттарга ылайык укуктарга ээ болгондордон тышкары, эч кандай өз ара жактыруусуз, укуктарды жана артыкчылыктарды апатриддерге берүү мүмкүнчүлүгүнө жана 2, 3-пункттарда каралган шарттарга ылайык келбеген апатриддерди бирдейлүүлүк талаптарынан бошотуу мүмкүнчүлүгүнө кайрымдуулук менен мамиле кылышат.

5. 2 жана 3-пункттардын жоболору ушул Конвенциянын 13, 18, 19, 21 жана 22-беренелеринде эскертилген укуктарга жана артыкчылыктарга да, анда каралбаган укуктарга жана артыкчылыктарга да карата колдонулат.

8-берене — Өзгөчө чаралардан алып таптоо

Жактарга, мүлккө же жарандардын же чет мамлекеттин мурдагы жарандардын кызыкчылыктарына карата колдонулушу мүмкүн болгон өзгөчө чаралар, Макулдашып жаткан мамлекеттер тарабынан мурда ушул чет мамлекеттин жарандыгына ээ болушунун негизинде апатриддерге карата колдонулбайт. Мыйзамдары ушул беренедө берилген жалпы принципти колдонууга жол бербеген Макулдашып жаткан мамлекеттер тиешелүү учурларда мындай апатриддердин кызыкчылыгын көздөп, алууларды белгилешет.

9-берене — Убактылуу иш-чаралар

Бул Конвенцияда бир да нерсе согуш маалында башка оор жана өзгөчө жагдайлар болгондо Макулдашып жаткан мамлекетти мамлекеттик коопсуздуктун кызыкчылыгы үчүн, тигил же бул белгилүү жакка карата ушул Макулдашып жаткан мамлекет тарабынан ал чынында эле апатрид болгонун аныктаганга чейин жана ага карата андан аркы колдонулуучу мындай чаралар мамлекеттик коопсуздуктун кызыкчылыгы үчүн зарыл деп эсептеген чараларды убактылуу көрүү укугунан ажырата албайт.

10-берене — Жашап туруунун үзгүлтүксүздүгү

1. Эгерде апатрид экинчи дүйнөлүк согуш учурунда депортацияланып, Макулдашып жаткан мамлекеттердин бирине жөнөтүлүп, ошол жерде жашап жаткан болсо, анда мындай мажбурлап жашаган убакыт бул аймактын чегинде мыйзамдуу жашоо катары каралат.
2. Эгерде апатрид экинчи дүйнөлүк согуш маалында Макулдашып жаткан мамлекеттин аймагынан депортацияланып, ушул Конвенция күчүнө киргенге чейин туруктуу жашоого жайгашуу максатында ошол жерге кайтса, анда мындай депортациялоого чейин жана кийин жашаган мезгили жашап туруунун үзгүлтүксүздүгү талап кылынган учурларда бир үзгүлтүксүз мезгил катары каралат.

11-берене — Апатрид-деңизчилер

Эгерде Макулдашып жаткан мамлекеттердин биринин желеги астында сүзүп жүргөн кемелердин экипажында кызмат өтөгөн адамдар апатрид болуп саналса, анда бул мамлекет өзүнүн аймагында бул жактардын турукташканын жана аларга өтүү документтерин берүүнү же кандайдыр бир башка өлкөдө жайгашуусун жеңилдетүү максатында аймагына кирүүгө убактылуу укугун берүүнү кайрымдуулук менен кабыл алат.

II ГЛАВА

УКУК СТАТУСУ

12-берене — Өздүк статусу

1. Апатриддин өздүк статусу анын домицил өлкөсүнүн мыйзамдары же мындайы жок болсо, жашаган өлкөсүнүн мыйзамдары менен аныкталат.
2. Апатрид тарабынан мурда алынган анын өздүк статусуна байланыштуу укуктар жана негизинен никеден келип чыккан укуктар, тиешелүү укук бул жак апатрид болбогондо ушул мамлекеттин мыйзамдары тарабынан таанылган укуктардын бири болуп саналган шартта, зарыл болгон учурда бул мамлекеттин мыйзамдарында жазылган формалдуулуктарды аткарууда Макулдашып жаткан мамлекеттер тарабынан сакталат.

13-берене — Кыймылдуу жана кыймылсыз мүлк

Кыймылдуу жана кыймылсыз мүлктү, ошондой эле алар менен байланышкан укуктарды сатып алууда, ошондой эле кыймылсыз жана кыймылдуу мүлккө тиешелүү ижара жана башка келишимдерге карата, макулдашып жаткан мамлекеттер мүмкүн кыйла ылайыктуу, кандай болсо дагы ушундай эле жагдайларда чет өлкөлүктөр пайдаланган абалдан кем болбогон шарттарды түзүшөт.

14-берене — Автордук жана өндүрүштүк укуктар

Ойлоп табууга, чиймелерге жана моделдерге, соода маркаларына, фирманын аталышына жана адабий, көркөм жана илимий чыгармаларга карата өндүрүштүк укуктарды коргоо боюнча, кадимки жашаган жери болгон өлкөдөгү апатриддерге бул мамлекеттин жарандарына тиешелүү коргоо берилет. Каалаган башка бир Макулдашып жаткан мамлекеттердин аймактарында аларга кадимки жашаган жери болгон өлкөдөгү жарандарга окшош коргоо берилет.

15-берене — Ассоциациялардын укугу

Саясий мүнөзгө ээ болбогон жана пайда көрүү максатын көздөгөн ассоциацияларга жана кесиптик союздарга карата Макулдашып жаткан мамлекеттер, алардын аймагында мыйзамдуу жашаган апатриддерге, ушундай эле жагдайларда чет мамлекеттин жарандарынын абалына ылайык келген, кыйла жагымдуу абалды түзүп берет.

16-берене — Сотко кайрылуу укугу

1. Ар бир апатрид бардык Макулдашып жаткан мамлекеттердин аймактарында сотторго эркин кайрылуу укугуна ээ.
2. Кадимки жашаган жери жайгашкан Макулдашып жаткан мамлекеттердин аймагында ар бир апатрид сотко кайрылуу укугу боюнча жарандар колдонгон абал менен колдонушат, негизинен, юридикалык жардам жана соттук чыгымдарды төлөөнү камсыздоодон бошотуу жаатында.
3. Ар бир апатридке бардык башка өлкөлөрдө, ал кадимки жашаган өлкөсүн кошпогондо, 2-пунктта аталган маселелер боюнча ал кадимки жашаган өлкөнүн жарандарына берилген абал берилет.

III ГЛАВА

КИРЕШЕ АЛЫП КЕЛГЕН ИШТЕР

17-берене — Жалданып иштөө

1. Макулдашып жаткан мамлекеттер алардын аймагында мыйзамдуу жашаган апатриддерге, алардын жалданып иштөө укуктарына карата ушундай эле жагдайларда чет мамлекеттердин жарандары колдонгон ылайыктуу укуктук абалын түзүшөт.

2. Макулдашып жаткан мамлекеттер бардык апатриддердин, негизинен алардын аймагына жумуш күчүн азгыруу программасын аткаруу тартибинде же иммиграция пландарына ылайык келген апатриддердин жалданып иштөө боюнча укуктарын жарандардын укуктары менен теңдөө мүмкүнчүлүгүнө кайрымдуулук менен мамиле жасашат.

18-берене — Менчик ишканада иштөө

Макулдашып жаткан мамлекеттер, алардын аймагында мыйзамдуу жашаган апатриддерге өз алдынча айыл чарбасы, өндүрүш, кол өнөрчүлүк жана соода менен алектенүү, ошондой эле соода жана өндүрүштүк шериктештиктерди уюмдаштыруу укугуна карата мүмкүн кыйла ылайыктуу, кандай болсо дагы ушундай эле жагдайларда чет өлкөлүктөр пайдаланган абалдан кем болбогон шарттарды түзүшөт.

19-берене — Эркин кесиптер

Ар бир Макулдашып жаткан мамлекет алардын аймагында мыйзамдуу жашаган жана ушул мамлекеттин компетенттүү бийлиги менен таанылган диплому бар, эркин кесиптер менен алектенүүнү каалаган апатриддерге мүмкүн кыйла ылайыктуу, кандай болсо дагы ушундай эле жагдайларда чет өлкөлүктөр пайдаланган абалдан кем болбогон шарттарды түзүшөт.

IV ГЛАВА

СОЦИАЛДЫК КОРГОО

20-берене — Ченазык системасы

Бардык калк үчүн жетишсиз азык-түлүктөрдүн жалпы бөлүштүрүүсүн жөнгө салган милдеттүү ченазык системасы бар болгон жерде, мындай система апатриддерге карата жарандар менен бирдей негизде колдонулат.

21-берене — Турак-жай маселеси

Турак жай маселеси мыйзамдар же токтомдор менен жөнгө салынганына же мамлекеттик бийликтин контролунда болгонуна байланыштуу, Макулдашып жаткан мамлекеттер, алардын аймагында мыйзамдуу жашаган апатриддерге мүмкүн кыйла ылайыктуу, кандай болсо дагы ушундай эле жагдайларда чет өлкөлүктөр пайдаланган абалдан кем болбогон шарттарды түзүшөт.

22-берене — Улуттук билим берүү

1. Баштапкы билим берүүгө карата Макулдашып жаткан мамлекеттер апатриддерге жарандар үчүн түзгөн укуктук абалды түзөт.
2. Баштапкыдан тышкары, улуттук билим берүүнүн башка түрлөрүнө, негизинен, окуу мүмкүнчүлүгү, чет өлкөлүк аттестаттарды, дипломдорду жана даражаларды таанууга, окуу укугу үчүн төлөмдөрдөн жана жыйымдардан бошотууга, ошондой эле стипендияларды берүүгө карата Макулдашып жаткан мамлекеттер апатриддерге мүмкүн кыйла ылайыктуу, кандай болсо дагы ушундай эле жагдайларда чет өлкөлүктөр пайдаланган абалдан кем болбогон шарттарды түзүшөт.

23-берене — Өкмөттүк жардам

Макулдашып жаткан мамлекеттер, алардын аймагында мыйзамдуу жашаган апатриддерге өкмөттүк жардам жана колдоо боюнча жарандары пайдаланган абал түзүлөт.

24-берене — Эмгек мыйзамы жана социалдык камсыздоо

1. Макулдашып жаткан мамлекеттер, алардын аймагында мыйзамдуу жашаган апатриддерге төмөнкүлөргө карата жарандары пайдаланган абалды түзүшөт:

- a) эмгек үчүн сыйакы, үй-бүлөсүнө жөлөкпул, эгерде мындай жөлөкпулдар эмгек, жумуш күнүнүн узактыгы, ченемден тышкары иштөө, акы төлөнүүчү өргүүлөр, үйдө иштөөнүн чектөөлөрү, жалданып иштеген жактардын минималдуу жашы, окуучулук же кесиптик даярдык, аялдардын жана өспүрүмдөрдүн эмгеги, жамааттык келишимдердин артыкчылыктары менен пайдалануу үчүн сыйакынын бөлүгү болуп саналса, анткени бул маселелер мыйзамдар же токтомдор менен жөнгө салынат же административдик бийлик тарабынан көзөмөлгө алынат;
 - b) төмөнкү чектөөлөрү менен социалдык камсыздоону (иштеген жеринде болгон кырсыктарга, кесиптик ооруларга, энеликке, ооруга, майыптуулукка, карылыкка, өлүмгө, жумушсуздукка тиешелүү мыйзам жоболору, социалдык камсыздоо системасы менен каралган ички мыйзамдарга жана токтомдорго ылайык үй-бүлөгө жана башка учурларга карата милдеттер):
- i) алынган укуктарды жана алуу процессиндеги укуктарды сактоонун тиешелүү тартиби болушу мүмкүн;

ii) жашаган өлкөнүн мыйзамдары жана буйруктары мамлекеттик каражаттардын эсебинен төлөнгөн толук же жарым жартылай жөлөкпулду жана толук кандуу пенсия алуу үчүн талап кылынган төгүмдөргө карата бардык шарттарды аткарган жактарга төлөнүүчү жөлөкпулдарды алуунун атайын тартибин камтышы мүмкүн.

2. Иштеген жеринде кырсыктын же кесиптик оорунун натыйжасында апатридин өлүмү үчүн компенсация алуу укугуна пайда алуучу Макулдашып жаткан мамлекеттердин аймагында жашабаган жагдайга таасир тийгизбейт.

3. Макулдашып жаткан мамлекеттер социалдык камсыздоого карата алынган укуктарды жана алуу процессиндеги укуктарды сактоо жөнүндө өз алдынча түзүлгөн же келечекте түзүлүшү мүмкүн болгон макулдашуулардан келип чыккан артыкчылыктар апатридерге, жогоруда аталган макулдашууларга кол койгон мамлекеттердин жарандарына карата колдонулган шарттарды гана сактоо менен көрсөтүлөт.

4. Макулдашып жаткан мамлекеттер апатридерге каалаган учурда ушул Макулдашып жаткан мамлекеттердин жана келишимге кирбеген мамлекеттердин ортосунда күчүндө болушу мүмкүн болгон мындай макулдашуулардан келип чыккан артыкчылыктарды берүү маселесине кайрымдуулук менен мамиле кылышат.

V ГЛАВА

АДМИНИСТРАТИВДИК ЧАРАЛАР

25-берене - Административдик көмөктөшүү

1. Апатридер тарабынан кандайдыр бир укукту колдонуусу, ушул апатридер кайрыла албаган чет мамлекеттин бийлигинин көмөктөшүүсүн талап кылганда, жогоруда аталган апатридер аймагында жашаган Макулдашып жаткан мамлекеттер мындай көмөктөшүү өздөрүнүн бийликтери тарабынан көрсөтүлүшү үчүн чара көрүшөт.

2. Бийлик же 1-пунктта эскертилген бийликтер чет өлкөлүктөргө бийлик же алар жарандары болуп саналган мамлекеттердин бийлиги аркылуу берилген документтер жана күбөлүктөр менен апатридерди камсыз кылышат же өздөрүнүн көзөмөлү астында камсыздашат.

3. Мындай тартипте берилген документтер жана күбөлүктөр чет өлкөлүктөргө бийлик тарабынан же жарандары болуп саналган мамлекеттердин бийликтери аркылуу берилген расмий документтерди алмаштырат жана алар анык эмес экени далилденмейинче анык деп таанылышат.

4. Колунда жок жактарга көрсөтүлгөн өзгөчө жеңилдетүүлөрдү берүү учурларын кошпогондо, ушул беренедө эскертилген кызмат көрсөтүүлөр үчүн акы алынышы мүмкүн; бирок мындай акы орточо болот жана ушул сыяктуу кызматтар үчүн жарандардан алынган акыга ылайык келет.

5. Бул берененин жоболору 27 жана 28 беренелердин жоболорун козгобойт.

26-берене — Жүрүү эркиндиги

Ар бир Макулдашып жаткан мамлекет, анын аймагында мыйзамдуу жашаган апатридге, негизинен, ушул эле жагдайларда чет өлкөлүк жарандарга карата колдонулуучу бардык эрежелерди сактоо шартында, анын аймагынын чегинде жашаган жерин тандоо жана эркин жүрүү укугун берет.

27-берене — Өздүк күбөлүгү

Макулдашып жаткан мамлекеттер алардын аймагында жайгашкан жана анык жолдо жүрүү документтери жок болгон апатриддерге өздүк күбөлүктөрүн беришет.

28-берене — Жолдо жүрүү документтери

Макулдашып жаткан мамлекеттер, алардын аймагында мыйзамдуу жашаган апатриддерге алардын аймагынан тышкары жолдо жүрүү үчүн жол жүрүү документтерин тапшырышат, анткени буга мамлекеттик коопсуздуктун жана коомдук тартиптин жүйөлүү себептери тоскоолдук кылбайт; мындай документтерге карата ушул Конвенцияга тиркелген эрежелердин жоболору колдонулат. Макулдашып жаткан мамлекеттер мындай жол жүрүү документтерин алардын аймагында жашаган каалаган апатридге бере алат; алар, негизинен, мыйзамдуу жашаган өлкөсүндө жол жүрүү документин алууга мүмкүнчүлүгү жок болгон, алардын аймагында жашаган апатриддерге ушул сыяктуу жол жүрүү документтерин берүү тууралуу маселесине кайрымдуулук менен мамиле жасашат.

29-берене — Салыктар

1. Макулдашып жаткан мамлекеттер апатриддерге, окшош шарттарда өз жарандарына салынган же салынышы мүмкүн болгондордон жогору же тышкары эч бир салыктарды, жыйымдарды же алымдарды салышпайт.

2. Мурдагы пункттун жоболору эч бир убакытта апатриддерге карата чет өлкөлүк жарандарга административдик документтерди, анын ичинде өздүк күбөлүктөрүн тапшыруу үчүн жыйымдарга тиешелүү мыйзамдарды жана токтондорду колдонууну жокко чыгарбайт.

30-берене — Мүлктү ташып чыгуу

1. Макулдашып жаткан мамлекеттер өздөрүнүн мыйзамдарына жана токтомдоруна ылайык, апатриддерге алардын аймагына өзү менен кошо ташып келген мүлктү, отурукташуу үчүн кирүү укугу берилген бөлөк өлкөгө ташып чыгууга уруксат берилет.

2. Макулдашып жаткан мамлекеттер кирүүгө укук берилген башка өлкөлөрдө отурукташуу үчүн зарыл болгон мүлктү, мүлк кайсы жерде гана болбосун, ташып чыгууга уруксат берүү жөнүндө апатриддин өтүнүчүнө кайрымдуулук менен мамиле жасайт.

31-берене — Чыгарып жиберүү

1. Макулдашып жаткан мамлекеттер алардын аймагында мыйзамдуу жашап жаткан апатриддерди, мамлекеттик коопсуздукту же коомдук тартипти бузуулар жүйөсү болбосо, аймагынан чыгарып жибербейт.

2. Мындай апатриддерди чыгарып жиберүү сот тартибинде чыгарылган чечимдерди аткарууда гана жүргүзүлөт. Буга мамлекеттик коопсуздуктун жүйөлүү эске алуулары тоскоолдук кылган учуларды кошпогондо, апатриддерге өзүн актаган далилдерди көрсөтүү жана тиешелүү инстанцияларда же тиешелүү инстанциялар менен өзгөчө дайындалган жактын же жактардын алдында даттануу укугу, ошондой эле мындай максаттар үчүн өзүнө өкүл алууга укуктар берилет.

3. Макулдашып жаткан мамлекеттер мындай апатриддерге башка өлкөгө кирүүгө мыйзамдуу укук алуу үчүн жетиштүү мөөнөт берет. Макулдашып жаткан мамлекеттер бул мөөнөттүн ичинде зарыл деп эсептеген ички мүнөздөгү чараларды колдонуу укугун өзүнө калтырышат.

32-берене — Жарандыкка алуу

Макулдашып жаткан мамлекеттер апатриддердин ассимиляциясын жана жарандыкка алуусун мүмкүн болушунча жеңилдетет. Негизинен, алар жарандык берүү боюнча иш кагаздарды жүргүзүүнү тездетүү жана буга байланыштуу жыйымдарды жана чыгымдарды азайтуу мүмкүнчүлүгү үчүн болгон аракетин жумшашат.

VI ГЛАВА

КОРУТУНДУ ЖОБОЛОР

33-берене — Улуттук мыйзамдык актылар жөнүндө маалыматтар

Макулдашып жаткан мамлекеттер ушул Конвенцияны ишке киргизүү максатында чыгарган мыйзамдардын жана токтомдордун текстин Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысына кабарлашат.

34-берене — Талаштарды чечүү

Ушул Конвенцияны түшүндүрүү жана колдонуу боюнча анын катышуучуларынын ортосунда пайда болгон, башка жолдор менен чечилиши мүмкүн болбогон бардык талаштар, талашып жаткан тараптардын талабы боюнча Эл аралык сотко өткөрүлүп берет.

35-берене — Кол коюу, ратификация жана кошулуу

1. Ушул Конвенция кол коюу үчүн Бириккен Улуттар Уюмунун Борбордук мекемелеринде 1965-жылдын 31-декабрынан бери ачык.

2. Ушул Конвенция төмөнкүлөрдүн атынан кол коюу үчүн ачык болот:

- а) Бириккен Улуттар Уюмунун каалаган мүчө-мамлекети;
- б) апатриддердин статусу жөнүндө маселе боюнча Бириккен Улуттар Уюмунун конференциясына катышууга чакыруу алган каалаган башка мамлекет; жана
- с) Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы Ассамблеясы кол коюуну жана ага кошулууну сунуш кылган каалаган мамлекет.

3. Бул Конвенция ратификацияланат жана ратификациялоочу грамоталар Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысына сактоого өткөрүлөт.

4. Бул Конвенция ушул берененин 2-пунктунда эскертилген мамлекеттер үчүн кошулуу үчүн ачык болот. Кошулуу Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысында кошулуу жөнүндө актты депонирлөө жолу менен жүргүзүлөт.

36-берене — Конвенцияны аймактык колдонуу жөнүндө токтом

1. Каалаган мамлекет Конвенцияга кол коюуда же ратификациялоодо же ага кошулууда, ушул Конвенциянын аракетин эл аралык кызматташуусу үчүн ушул мамлекет жоопкерчилик тарткан аймактын бардыгына же бөлүгүнө жайылтылат деп билдирүүгө тийиш. Мындай билдирүү Конвенция ушул мамлекет үчүн күчүнө кирген күндөн тартып күчүнө кирет.

2. Кийинки каалаган учурда Конвенциянын аракетинин мындай жайылуусу Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысына даректелген кабарлоо аркылуу жарыяланышы зарыл, жана Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысы ушул кабарлоону алган учурдан токсонунчу күнү, эгерде бул акыркы дата кыйла кеч болуп саналса, же Конвенциянын ушул мамлекет үчүн күчүнө кирген күнү күчүнө кирет..

3. Кол коюуда, ратификациялоодо же кошулууда ушул Конвенция жайылтылбаган аймактарга карата, ар бир кызыкдар мамлекет конституциялык мүнөздөгү себептер боюнча зарыл болгон жерде мындай аймактардын өкмөттөрүнүн макулдугу менен мындай аймактарга ушул Конвенциянын колдонушун жайылтуу үчүн зарыл болгон чараларды көрүү мүмкүнчүлүктөрү жөнүндө маселени карап чыгат.

37-берене — Федеративдүү мамлекеттер жөнүндө токтомдор

Федеративдик же унитардык эмес типтеги мамлекеттерге карата төмөнкү жоболор колдонулат:

а) ушул Конвенциянын федералдык мыйзам чыгаруу бийлигинин юрисдикциясына кирген беренелерине карата федералдык өкмөттүн милдеттенмелери федералдык мамлекет болуп саналбаган ушул Конвенцияда тараптардын милдеттерине көрсөтүлгөн чекте ылайык келишет;

б) федерациянын конституциялык түзүмүнө ылайык мыйзам актыларын кабыл алууга милдеттүү эмес штаттардын, провинциялардын же кантондордун федерациясына кирген мыйзам чыгаруучу юрисдикциясына кирген ушул Конвенциянын беренелерине карата федералдык өкмөт аталган беренелер тууралуу штаттардын, провинциялардын жана кантондордун тиешелүү бийликтерин, өзүнүн жакшы пикири менен коштоп билдирүү жөнөтөт;

с) ушул Конвенциянын тарабы болуп саналган федеративдик мамлекеттер, каалаган башка Макулдашып жаткан мамлекеттин Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысы аркылуу тапшырылган талаптары боюнча Конвенциянын каалаган конкреттүү жобосуна карата бул жобо мыйзамдуу же башка жол менен канчалык деңгээлде ишке ашырылганын көрсөтүү менен федерацияда жана анын түзүмдүк бөлүктөрүндө колдонулуп жаткан мыйзамдар жана практикалар тууралуу маалым кат беришет.

38-берене — Эскертүүлөр

1. Кол коюуда, ратификациялоодо же кошулууда каалаган мамлекет Конвенциянын беренелерине, 1, 3, 4, 16 (1) жана 33-42-беренелерди кошпогондо, эскертүүлөрдү киргизе алат.

2. Ушул берененин 1-пунктуна ылайык эскертүү киргизген каалаган мамлекет каалаган учурда Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысына бул тууралуу кабарлап, киргизген эскертүүсүнөн баш тарта алат.

39-берене — Күчүнө кирүү

1. Ушул Конвенция алтынчы ратификациялоочу грамотаны же кошулуу жөнүндө актты сактоого өткөрүлгөн күндөн тарта токсонунчу күнү күчүнө кирет.

2. Конвенцияны ратификациялаган же алтынчы ратификациялоочу грамотаны же кошулуу жөнүндө актты сактоого өткөргөндөн кийин ага кошулган бардык мамлекеттер үчүн Конвенция тиешелүү мамлекет өзүнүн ратификациялоочу грамотасын же кошулуу жөнүндө актын сактоого өткөргөн күндөн тартып токсонунчу күнү күчүнө кирет.

40-берене — Жокко чыгаруу

1. Каалаган Макулдашып жаткан мамлекет каалаган учурда бул Конвенцияны Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысынын атына кабарлоо аркылуу жокко чыгара алат.

2. Мындай жокко чыгаруу тиешелүү Макулдашып жаткан мамлекет үчүн Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысы кабарлоо алган күндөн бир жыл өткөндөн кийин күчүнө кирет.

3. Билдирүү жасаган же 36-берененин негизинде кабарлоо жөнөткөн каалаган мамлекет, андан кийинки каалаган убакытта, Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысынын атына кабарлоо аркылуу Башкы катчы аталган кабарлоону алгандан кийин бир жыл өткөндө Конвенция тиешелүү аймакка жайылтылбайт деп билдирүү жасай алат.

41-берене — Кайра кароо

1. Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысынын атына билдирүү жасоо менен каалаган Макулдашып жаткан мамлекет каалаган учурда ушул Конвенцияны кайра карап чыгууну талап кыла алат.

2. Эгерде мындай талаптарга байланыштуу кандайдыр бир чараларды көрүү зарыл болсо, Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы Ассамблеясы тиешелүү чараларды сунуштайт.

42-берене — Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысы тарабынан жөнөтүлүүчү билдирүүлөр

Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысы Бириккен Улуттар Уюмунун бардык мүчөлөрүнө жана 35-беренедө эскерилген, анын мүчөлөрү болуп саналбаган мамлекеттерге төмөнкүлөр тууралуу билдирет:

а) 35-беренедө каралган кол коюулар, ратификациялар жана кошулуулар жөнүндө;

б) 36-беренедө каралган билдирүүлөр жана кабарлоолор жөнүндө;

- c) 38-беренедө каралган эскертүүлөр жана эскертүүлөрдөн баш тартуулар жөнүндө;
- d) 39-беренеге ылайык ушул Конвенция күчүнө кирген күн жөнүндө;
- e) 40-беренедө каралган жокко чыгаруулар жана кабарлоолор жөнүндө;
- f) 41-берененин негизинде келип түшкөн кайра кароонун талаптары жөнүндө.

ЖОГОРУДА БЕРИЛГЕНДЕРДИ ЫРАСТАП, төмөндө кол койгондор, тиешелүү түрдө ыйгарым укуктарга ээ болуу менен, өздөрүнүн өкмөттөрүнүн атынан ушул Конвенцияга кол коюшту.

Бир миң тогуз жүз элүү төртүнчү жылдын жыйырма сегизинчи август күнү Нью-Йоркто бир нускада ТҮЗҮЛДҮ, англис, испан жана француз тексттери бирдей аутенттүү болуп саналат; бул нуска Бириккен Улуттар Уюмунун архивинде сактоого өткөрүлөт жана анын күбөлөндүрүлгөн көчүрмөлөрү Бириккен Улуттар Уюмунун бардык мүчөлөрүнө жана анын мүчөсү болуп саналбаган, 35-беренедө аталган мамлекеттерге өткөрүлүп берилет.

Булак: E/CONF.17/5/Rev.1